

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A büntetőeljárás törvény szerinti részletfizetési kérelem elbírálásához
szükséges foglalási jegyzőkönyv felvételére irányuló eljárás végrehajtási jogi
aggályai**

Szerző: dr. Szalai-Almádi Ildikó

2016.

A törvényszéki végrehajtói gyakorlat és ennek jogszabályi háttere folytán, a büntetőeljárásról szóló törvény 593. §-a alapján megkövetelt „foglalási jegyzőkönyv„ felvételét megkövetelő szabály álláspontom szerint aggályos. A „foglalási jegyzőkönyv” kifejezés idézőjelbe tétele azért tartom fontosnak, mivel a foglalási jegyzőkönyv ebben a formában történő megfogalmazása és az ennek felvételére irányuló eljárás megindítása polgári jogi (végrehajtási) szempontból nem értelmezhető.

1. A bünygyi költség megfizetésére irányuló részletfizetési kérelem elbírálásának jogszabályi háttere

1.1. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) által előírt feltételek a büntetőbíróság részére

A Be. 590. § (1) bekezdése szerint a rendbíróság, a rendbíróság helyébe lépő elzárás és az államot illető bünygyi költség behajtása végett az a bíróság intézkedik, amelynek eljárásában az végrehajthatóvá válik.

A Be. 593. § (1) bekezdése alapján a tízezer forintot meghaladó rendbíróság és az államot illető bünygyi költség megfizetésére halasztás, illetőleg részletfizetés a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 42. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek mellett és keretek között, a bírósági végrehajtó által fogatosított foglalat után engedélyezhető, ha a foglalási jegyzőkönyvet a végrehajtó a bírósághoz betérjesztette.

A (2) értelmében a tízezer forintot meg nem haladó rendbíróság és bünygyi költség megfizetésére kötelezés esetén a tanács elnöke foglalási cselekmény bevárása nélkül, a rendelkezésre álló adatok alapján legfeljebb két hónapi halasztást, illetőleg három hónapi részletfizetést engedélyezhet.

1.2. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. törvény) szerinti szabályok

Az 1.1 pontban felhívott jogszabályhely alapján a részletfizetés engedélyezésének a feltételeit és kereteit a Bv. törvény 42. §-a adja meg.

A Bv. törvény 42. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy ha az elítélt valószínűsíti, hogy azonnali vagy egy összegben való megfizetése magának, vagy tartásra szoruló hozzátartozójának a büntetés célján túlmenő jelentős anyagi nehézséget okozna, és megalapozottan feltehető, hogy az elítélt a meghosszabbított határidőben fizetési kötelezettségének pontosan eleget tesz, részére a bíróság legfeljebb három hónapi halasztást, illetve azt engedélyezheti, hogy két éven belül, részletekben fizesse meg.

Amennyiben a részletfizetést a büntetőbíróság engedélyezi, mindezek alapján az adós vagyoni viszonyait figyelembe kell vennie, valamint két évben meghatározott a részletfizetés maximum időtartama.

1.3. A bünygyi költségről történő rendelkezés a befejező határozatban

A büntetőbíróság az ítéletben vagy eljárást befejező határozatban akként rendelkezik, hogy a terhelt a bünygyi költséget az állam részére felhívásra fizesse meg.

A terheltnek már ekkor lehetősége van részletfizetési kérelmet előterjeszteni, azonban azt megteheti a határozat jogerőre emelkedését követően, akár a végrehajtási eljárás során is.

A büntetőbíróság - amennyiben a kérelmet előtte terjesztették elő - a Be. korábban hivatkozott 593. § (1) bekezdésében meghatározott törvényszéki végrehajtói foglalási jegyzőkönyv beterjesztését követően bírálja el.

1.4. A fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 11/2014. (XII. 13.) IM rendelet (továbbiakban: 11/2014. (XII.13.) IM rendelet)

1.4.1. A bíróság feladata

A jogerősen megítélt bűnügyi költségről a bíróság minden esetben egységes értesítőt állít ki a következők szerint:

A 11/2014. (XII.13.) IM rendelet 84. § (1) bekezdése szerint, ha a bíróság az elítéltet az állam javára bűnügyi költség megfizetésére kötelezte, az egységes értesítőlapon feltünteti, hogy a határozat jogerőre emelkedéséig felmerült bűnügyi költségből az elítélt milyen összeget tartozik megfizetni.

A (2) bekezdés értelmében, ha a bíróság a jogerős határozatban a bűnügyi költség viseléséről nem határozott, és az elítéltet a Be. 578. § (1) bekezdése alapján utólag kötelezte az állam javára bűnügyi költség megfizetésére, erről akkor is egységes értesítőlapot kell készíteni és meg kell küldeni az első fokú bíróság szerint illetékes bírósági gazdasági hivatalnak (továbbiakban: BGH), ha egyébként a büntető határozatról már egységes értesítőlapot állított ki (küldött meg). Az újabb egységes értesítőlapon fel kell tüntetni, hogy a bíróság az elítéltről korábban milyen ügyszámra hivatkozással küldött egységes értesítőlapot.

Ugyanezen jogszabályhely (4) bekezdése alapján, ha a bíróság az egységes értesítőlap megküldését követően felmerült bűnügyi költség megfizetésére kötelezi az elítéltet, újabb egységes értesítőlapot állít ki, és küld meg az első fokú bíróság szerint illetékes BGH-nak.

1.4.2. A bírósági gazdasági hivatal (BGH) feladata

A 11/2014. (XII.13.) IM rendelet 85. § (1) bekezdése szerint a BGH az elítéltet a bűnügyi költség megfizetésére önkéntes teljesítésre utalással hívja fel, a felhíváshoz postai befizetési lapot csatol, amelyen az előírási tételszámot feltünteti, és a továbbiakban a 78. § (1) bekezdése szerint jár el. Az iratokat tehát határidős nyilvántartásba teszi.

A (3) bekezdés értelmében, ha az elítélt a felhívás ellenére fizetési kötelezettségének nem tett eleget, halasztás vagy részletfizetés engedélyezése esetén a befizetésre meghatározott határnapot, vagy a részlet befizetését elmulasztotta, a BGH a - tízezer forintot meghaladó - bűnügyi költség, vagy a bűnügyi költségből meg nem fizetett összeg behajtása végett - az eddigi befizetés adatainak közlése és az egységes értesítőlap hiteles másolatának, vagy az ügydöntő határozat rendelkező részének végrehajtási záradékkal és eredeti bírói aláírással ellátott két példányának egyidejű megküldése mellett - a törvényszéki bírósági végrehajtói irodát keresi meg.

A (4) bekezdés szerint az egységes értesítőlap eredeti példányát a BGH iratainál kell elhelyezni. A BGH a behajtás iránti intézkedést követően az iratokat határidős nyilvántartásba helyezi. A BGH az államot illető bűnügyi költséget a törvényszéki bírósági végrehajtói iroda értesítéséig, de legfeljebb a Vht. értelmében a követelés elévüléséig tartja nyilván.

Az IM rendelet 86. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a BGH ugyanígy jár el, ha a bíróság a magánvádlót vagy a pótmagánvádlót kötelezi bűnügyi költség megfizetésére.

Ugyanígy jár el továbbá a hivatal, ha az ügyész állapít meg bűnügyi költség-fizetési kötelezettséget, azonban ez esetben sem halasztásnak, sem részletfizetés engedélyezésének nincs helye, így ez értekezésem tárgyán kívül esik.

A BGH feladata tehát az, hogy a büntetőbíróóság által az 1.3 pontban írt kötelezésről 1.4.1. pontban kiállított egységes értesítés elítélttel történt közlése, és felszólítása annak megfizetésére. A BGH-nak figyelemmel kell kísérnie azt, hogy a teljesítés megtörtént-e. Ennek hiányában kezdeményezi a törvényszéki végrehajtó eljárását.

2. A végrehajtási eljárás

A végrehajtási eljárást akár a törvényszéki, akár az önálló bírósági végrehajtó jár el, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) szabályozza.

A végrehajtási eljárást a megfelelő végrehajtható okirat kiállításával kell elrendelni /Vht. 10. §/. A bűnügyi költség vonatkozásában ez az okirat a Vht. 10. § e) pontja alapján a már korábban is említett egységes értesítés. Az egységes értesítés tartalmazza a terhelt személyi adatait, vagyonára vonatkozó, a büntetőeljárás során beszerzett esetleges adatokat, a kötelezés alapjául szolgáló bírósági határozatok számát, továbbá értelemszerűen az elítélt által megfizetendő bűnügyi költség összegét.

A bűnügyi költség behajtása iránti végrehajtási eljárást a Vht. 255. § a) pontja alapján a törvényszéki végrehajtó fogatosítja.

2.1. A végrehajtási eljárás megindítása

A BGH az 1.4.2. pontban írt határidő eredménytelen leteltét követően a törvényszéki végrehajtói irodát keresi meg, ezzel kezdeményezve az elítélt elleni végrehajtási eljárást.

A felek ebben a végrehajtási eljárásban: a végrehajtást kérő a törvényszék, melyet a BGH képvisel, az elítélt pedig az adós.

2.2. A végrehajtás általános feltételei

A végrehajtás általános feltételeit a Vht. 13. § (1) bekezdése határozza meg: a végrehajtható okiratot akkor lehet kiállítani, ha a végrehajtandó határozat

- a) kötelezést (marasztalást) tartalmaz,
- b) jogerős vagy előzetesen végrehajtható, és
- c) a teljesítési határidő letelt.

Az adós részére - mint minden más jogterületen - a bűnügyi költség behajtása során is engedélyez a jogalkotó bizonyos határidőt, amelyen belül a tartozást önként teljesítheti.

Ez az időtartam a BGH felhívásában szerepel, amikor a BGH közli a terhelttel a marasztalás összegét, a marasztalás alapjául szolgáló okiratot (egységes értesítés) és azt a határidőt, amelyen belül tartozását önként megfizetheti.

3. Az adós által előterjesztett részletfizetési kérelem időpontjának összevetése a végrehajtás általános feltételeivel, azaz a kérelem előterjesztésének időpontja

Az adós a részletfizetési kérelmét a határozat kihirdetése után közvetlenül, a BGH felhívásának kézhezvételét követően, valamint a végrehajtási eljárás során bármikor kérhet részletfizetést.

3.1. Kérelem előterjesztése a határozat kihirdetését követően nyomban

Amennyiben az adós kérelmét a határozat kihirdetését követően nyomban előterjeszti, a büntetőbírósnak a Bv. törvény 44. § (2) bekezdése szerint kell eljárnia, mely szerint a kérelemről az ügydöntő határozatot hozó bíróság dönt, a határozatát indokolni köteles.

Bár erre utaló jogszabályi rendelkezést nem találtam, a gyakorlatban a bíróság ebben az esetben megkeresi a BGH-t, hogy az 593. § (1) bekezdésében meghatározott foglalási jegyzőkönyvet szerezzék be a törvényszéki végrehajtótól.

3.2. Kérelem előterjesztése a határozat jogerőre emelkedését követően

Amennyiben az adós kérelmét a gazdasági hivatal 11/2014. (XII.13.) IM rendelet 85. § (1) bekezdése szerinti felhívását megelőzően vagy azt követően, de még a végrehajtásra adás előtt terjeszti elő, a bíróság eljárására a Be. 593. § (1) bekezdés az irányadó. A bíróság tehát szintén indítványozza a foglalási jegyzőkönyv beszerzését.

3.3. A kérelem előterjesztése a végrehajtási eljárás megindítását követően

Az adós részletfizetést kérhet a végrehajtási eljárás során is. A kérelmét a végrehajtónál, a gazdasági hivatalnál (mint végrehajtást kérő képviselőjénél) és a határozatot hozó bíróságnál is előterjesztheti.

A kérelem végrehajtónál történő előterjesztése esetén a végrehajtó a Vht. szabályai szerint engedélyezhet részletfizetést. A BGH-nál történő előterjesztés esetén a hivatal választhat, hogy közvetlenül a végrehajtóhoz vagy a határozatot hozó bírósághoz küldi meg a kérelmet. Az utóbbi esetben, valamint ha a bíróságnál kezdeményezik az eljárást, az eljárási rend az előző két pontban foglaltak szerint alakul.

3.4. BGH kérelme

Mindhárom esetben a gazdasági hivatal kérelmet terjeszt elő a törvényszéki végrehajtónál a foglalási jegyzőkönyv beszerzése iránt.

Aggályosnak tartom azonban, amikor a végrehajtási eljárás megindítása előtt, az adós részére jogszabályban engedélyezett önkéntes teljesítés lehetőségének időszakában terjeszt elő ilyen irányuló kérelmet a végrehajtást kérő.

A végrehajtható okirat (egységes értesítés) kiállításakor a c) pontban írt feltétel még nem telt el, tekintettel arra, hogy a bíróság nem azonnali megfizetésre kötelezi az adóst, a 11/2014. (XII.13.) IM rendelet szerint (1.4.2. pont) az önkéntes teljesítésre határidőt kell az adósnak biztosítani.

Ebből következik, hogy a bűnügyi költség behajtása iránt végrehajtási eljárás Vht. 13. § (1) bekezdés c) pontjában írt feltétel, azaz a teljesítési határidő: a BGH adós felé kibocsátott felhívásában szereplő határidő, melynek eredménytelen leteltét követően valósulnak meg a végrehajtás általános feltételei, azaz végrehajtás csak ennek eredménytelen leteltét követően indítható.

4. A foglalási jegyzőkönyv értelmezése a végrehajtási eljárásban

Az első és legfontosabb tény tehát a foglalási jegyzőkönyvvel kapcsolatban, hogy az már egy megindult végrehajtási eljárást feltételez. Önmagában a foglalási jegyzőkönyv - végrehajtási eljárás nélkül - nem értelmezhető.

A Vht. III. fejezete rendelkezik a végrehajtás foganatosításának megkezdéséről a 32. §-ban: a bíróság, illetőleg a végrehajtható okiratot kiállító szerv a végrehajtható okiratot - a 10. § d) és e) pontjában említett végrehajtható okirat kivételével - megküldi az adós lakóhelye, illetőleg székhelye szerinti végrehajtónak és a végrehajtást kérőnek.

A 255. § a) pont szerint a törvényszéki végrehajtó foganatosítja a végrehajtást, ha a végrehajtandó követelés a 10. § d)-g) pontjában felsorolt végrehajtható okiraton alapul.

A végrehajtási eljárás megindulása tehát a végrehajtható okiratnak, jelen esetben az egységes értesítőnek a végrehajtóhoz történő megküldése. Amikor ez a kérelem megérkezik, a végrehajtó köteles az ügyben eljárni, azaz a végrehajtási kérelemben foglalt pénzkövetelés behajtása iránt végrehajtási cselekményeket foganatosítani a következők szerint:

A végrehajtó a végrehajtás foganatosításának megkezdésekor a helyszínen adja át a végrehajtható okiratot az adósnak, és egyúttal felhívja őt az azonnali teljesítésre. Ha a végrehajtást kérő kívánja, a végrehajtható okiratot postán kell kézbesíteni az adósnak /Vht. 36. § (1)-(2) bekezdés/.

Ahogy látható már a Vht. is a végrehajtás foganatosításának megkezdéséről rendelkezik, további feltétel, hogy az adóst felhívja az azonnali teljesítésre, holott erről a részletfizetési kérelemlél nem lehet szó, hiszen maga az adós kér a teljesítésre, mégpedig az önkéntes teljesítésre további határidőt.

Az ingófogalás általános szabályai között, a 84. §-nál találjuk azt a rendelkezést, hogy mi az eljárás olyan esetben, ha az adós önként nem teljesít: a 84. § (1) bekezdés alapján, ha az adós a végrehajtható okiratban feltüntetett kötelezettségét önként nem teljesítette, a végrehajtó az adós ingóságait foglalási jegyzőkönyvben összeírja, és ilyen módon lefoglalja. A (3) bekezdés értelmében, ha a végrehajtható okiratot postán kézbesítették, a kézbesítéstől számított 45 napon belül kell az ingófogalást elvégezni.

Az ingóság fogalmát a törvény külön nem határozza meg, azonban a 84. §-t követő Vht. szakaszok alapján az lehet akár használati tárgy, készpénz, értékpapír, gépjármű, vízi vagy légi jármű, stb.

5. A Be. 595. §-a szerinti foglalási jegyzőkönyv jogi értelmezésének nézőpontjai

Egy végrehajtás vagy behajtás, vagy biztosítéki célból indul. Az előzőekben kifejtettek szerint kizárólag azért megindítani egy végrehajtási eljárást, hogy a végrehajtó foglalási jegyzőkönyvet vegyen fel, álláspontom szerint nem szabályos.

5.1. Törvényi szabályozás

A részletfizetés engedélyezéséhez szükséges jegyzőkönyv felvételéről ugyan egy törvény, a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezik, ennél fogva még jogszabályszerű is lehetne, azonban a Be. nem rendelkezik olyan szabállyal, mely szerint e jegyzőkönyv felvétele céljából egy külön eljárás indulhatna.

5.2. Vizsgálat az ügy befejezése szempontjából

A jegyzőkönyv felvételére irányuló eljárás annak befejezését tekintve is értelmezhetetlen, mivel sem a Vht., sem a bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről szóló 1/2002. (I. 17.) IM rendelet (a továbbiakban: Vűsz.) nem ismer olyan ügybefejezést, hogy „a végrehajtó a foglalási jegyzőkönyvet a bírósághoz betérjesztette”.

5.3. Magyarázat a kommentár szerint

A Be. szerinti részletfizetés engedélyezéséhez szükséges foglalási jegyzőkönyv felvételének a célját a törvény indokolásában nem találtam, az egy korábbi, már hatályon kívül helyezett 107/1979. (IK. 8.) IM utasításban foglaltakkal szinte egyezően van meghatározva.

A Wolters Kluwer Complex Kiadó Jogtár Be. Kommentár vonatkozó magyarázata szerint „a törvény a pénzbüntetés halasztására és részletfizetésére vonatkozó szabályok alkalmazásával lehetővé teszi a rendbíróság és az államot megillető bünyügyi költség megfizetésére is halasztás vagy részletfizetés engedélyezését. A halasztás, illetve részletfizetés engedélyezése iránti kérelem elbírálására csak akkor kerülhet sor, ha a bírósági végrehajtó az általa foganatosított foglalás jegyzőkönyvét megküldte a bíróságnak.”

Ez a magyarázat annak nyelvtani értelmezése alapján helyes megoldást adhat a problémára. Ez esetben valóban csak akkor kellene foglalási jegyzőkönyvet a részletfizetési kérelem elbíráláshoz betervezni a bírósághoz, amennyiben a végrehajtási eljárás már folyamatban van a végrehajtó előtt. Amennyiben viszont a bünyügyi költség behajtása még végrehajtási szak előtt van (teljesítési határidő még nem telt el), akkor a bíróságnak álláspontom szerint a rendelkezésre álló adatok (és törvényi feltételek) alapján kellene határozni a részletfizetésről.

5.4. Foglálás, mint biztosítéki cél

Amennyiben a foglalási jegyzőkönyv felvétele biztosítéki célú lenne, azaz a felmerült bünyügyi költség biztosítára szolgálna, az a Vht. harmadik részében, a biztosítási intézkedés végrehajtása körében lenne értelmezhető.

A Vht. 186. § (1) bekezdés szerint biztosítási intézkedés akkor rendelhető el, ha a követelés olyan határozaton alapul, amelynek alapján egyébként a 15. és 16. § szerint végrehajtási lapot lehetne kiállítani, de erre azért nincs lehetőség, mert

- a) a határozat még nem jogerős, vagy nem előzetesen végrehajtható, illetőleg
- b) a határozat jogerős ugyan, de a teljesítési határidő még nem telt le.

A (2) bekezdés szerint a biztosítási intézkedést az a bíróság rendeli el, amely a határozat alapján - a megfelelő feltételek esetén - a végrehajtási lap kiállítására jogosult lenne.

E szabályok a jegyzőkönyv felvételére irányuló eljárás megfelelne, tekintve, hogy az eljárás megindulásakor a teljesítési határidő még nem járt le, és a Vht. biztosítási intézkedésre vonatkozó 191. § (1) bekezdése az adós ingóságainak foglalását írja elő a következők szerint: pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzést a végrehajtó a helyszínen adja át az adósnak; egyúttal felhívja őt, hogy a biztosítandó összeget azonnal fizesse ki a végrehajtó kezébe. Ha az adós ennek nem tett eleget, a végrehajtó az adós vagyontárgyait lefoglalja.

Azonban a Vht. későbbi szakaszaiban olyan szabályokat fogalmaz meg, amely túlmutat ezen az ingófogalási jellegén: Vht. 191. § (2) bekezdése szerint például a végrehajtó a követelés biztosítása érdekében felhívja az adóst megillető összeget kezelő pénzforgalmi szolgáltatót, hogy a biztosítandó összeget és az eljárás költségeinek fedezésére szolgáló összeget a számláról sem az adós, sem más javára ne fizesse ki, ha pedig a számla egyenlege nem éri el a biztosítandó összeget, a jövőbeni befizetések tekintetében is hasonlóan járjon el (zárolás iránti végrehajtói felhívás).

6. Összegzés

Véleményem szerint az 5.3. vagy az 5.4. pontban foglaltak között kell keresnünk a helyes megoldást.

Az első esetben csak akkor kérelmezhetné a bíróság a foglalási jegyzőkönyv felvételét, ha a végrehajtási eljárás a kérelemmel érintett ügyben felmerült bűnügyi költség behajtása iránt már folyamatban van. Amennyiben nincs ilyen eljárás folyamatban, véleményem szerint a Bv. törvény 42. § (1) bekezdésében foglaltak vizsgálata elegendő lenne a kérelem elbírálásához. Indokolja ezt az is, hogy amennyiben adóst a bíróság a részletfizetés kedvezményében részesíti, és az adós nem vagy csak késedelmesen fizet, a végrehajtást kérő kezdeményezheti a végrehajtási eljárás lefolytatását. Ez teljesen analóg lenne a mostani gyakorlattal, hiszen a foglalási jegyzőkönyv felvételére irányuló eljárásban más végrehajtási cselekmény a jegyzőkönyv felvételén kívül nem történik mindaddig, amíg a végrehajtást kérő nem kéri az eljárás folytatását az adós nemteljesítése miatt.

Bár megjegyzem, hogy amennyiben már megindult végrehajtási eljárásban kér az adós részletfizetést, a végrehajtó a Vht. 52/A. és 52/B. §-ai alapján bírálhatja el a kérelmet.

A másik megoldás a biztosítéki célú foglalás. Ebben az esetben azonban a Vht. különleges eljárásai között célszerű lenne elhelyezni egy pontos szabályozást, amely körülírja, hogy adós milyen vagyontárgyait lehet a bűnügyi költség biztosítására lefoglalni, és mi legyen a lefoglalt vagyontárgyak sorsa az adós részteljesítésének elmulasztása esetén indított végrehajtási eljárásban.

Én az első megoldást pártolom, hiszen ott jogszabály-módosítás nélkül, pusztán egy más jogszabály-értelmezéssel, nézőpontbeli változással az értekezésemben kifejtett probléma megoldható lenne.